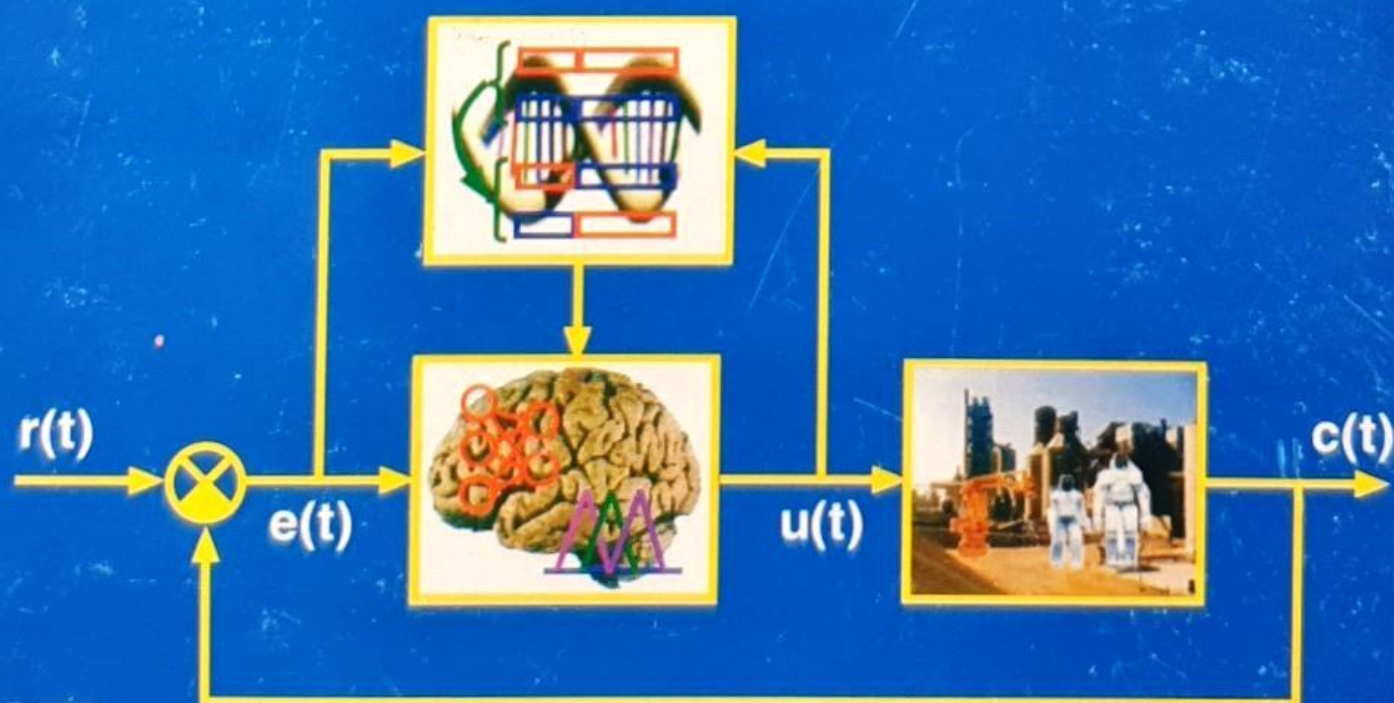

HUỲNH THÁI HOÀNG

HỆ THỐNG ĐIỀU KHIỂN THÔNG MINH

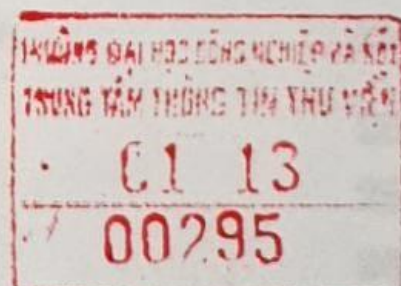
NHÀ XUẤT BẢN
ĐẠI HỌC QUỐC GIA TP. HỒ CHÍ MINH

ĐẠI HỌC QUỐC GIA TP HỒ CHÍ MINH
TRƯỜNG ĐẠI HỌC BÁCH KHOA

Huỳnh Thái Hoàng

HỆ THỐNG

ĐIỀU KHIỂN THÔNG MINH

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA
TP HỒ CHÍ MINH - 2014

MỤC LỤC

LỜI NÓI ĐẦU	7
Chương 1 TỔNG QUAN VỀ ĐIỀU KHIỂN THÔNG MINH	9
1.1 Giới thiệu	9
1.2 Khái niệm về điều khiển thông minh	10
1.3 Đặc điểm của hệ thống thông minh	14
1.4 Cấu trúc của hệ thống điều khiển thông minh	16
1.5 Các lĩnh vực liên quan đến điều khiển thông minh	18
1.6 Hướng nghiên cứu điều khiển thông minh	22
Chương 2 HỆ MỜ	25
2.1 Giới thiệu	25
2.2 Tập hợp mờ	26
2.3 Quan hệ mờ	41
2.4 Biến ngôn ngữ và giá trị ngôn ngữ	44
2.5 Logic mờ	45
2.6 Quy tắc mờ	49
2.7 Suy luận mờ	54
2.8 Hệ mờ	60
2.9 Tóm tắt	85
Chương 3 MẠNG THẦN KINH	86
3.1 Giới thiệu	86
3.2 Tế bào thần kinh và mạng thần kinh nhân tạo	88
3.3 Các phương pháp huấn luyện mạng thần kinh nhân tạo	92
3.4 Mạng truyền thẳng một lớp	95
3.5 Mạng truyền thẳng nhiều lớp	107
3.6 Mạng hàm cơ sở xuyên tâm	118
3.7 Mạng thần kinh suy diễn mờ thích nghi	122
3.8 Tóm tắt	125

Chương 4 GIẢI THUẬT DI TRUYỀN	126
4.1 Giới thiệu	126
4.2 Giải thuật di truyền cơ bản	129
4.3 Giải thuật di truyền mã số thực	147
4.4 Giải thuật di truyền song song	153
4.5 Một số ví dụ	156
4.6 Tóm tắt	167
Chương 5 ĐIỀU KHIỂN TRỰC TIẾP	168
5.1 Giới thiệu	168
5.2 Điều khiển mờ trực tiếp	173
5.3 Điều khiển PID mờ	190
5.4 Điều khiển trực tiếp dùng mạng thần kinh	207
5.5 Tự chỉnh bộ điều khiển trực tiếp dùng giải thuật di truyền	212
5.6 Tóm tắt	233
Chương 6 NHẬN DẠNG HỆ PHI TUYẾN	234
6.1 Giới thiệu	234
6.2 Nhận dạng hệ phi tuyến	237
6.3 Nhận dạng hệ phi tuyến dùng mô hình mờ	247
6.4 Nhận dạng hệ phi tuyến dùng mô hình mạng thần kinh	270
6.5 Ước lượng thông số mô hình phi tuyến dùng GA	277
6.6 Tóm tắt	280
Chương 7 ĐIỀU KHIỂN DỰA VÀO MÔ HÌNH	281
7.1 Giới thiệu	281
7.2 Điều khiển dùng mô hình ngược	282
7.3 Điều khiển mô hình nội	288
7.4 Điều khiển theo mô hình chuẩn	292
7.5 Điều khiển dự báo dựa vào mô hình	296
7.6 Tóm tắt	306

Chương 8 ĐIỀU KHIỂN THÍCH NGHI	307
8.1 Giới thiệu	307
8.2 Hồi tiếp tuyến tính hóa hệ phi tuyến	312
8.3 Điều khiển thích nghi gián tiếp	316
8.4 Điều khiển thích nghi trực tiếp	327
8.5 Tóm tắt	336
Chương 9 ĐIỀU KHIỂN HỌC	337
9.1 Giới thiệu	337
9.2 Hệ thống điều khiển học	339
9.3 Một số ví dụ	343
9.4 Tóm tắt	356
Chương 10 HỆ THỐNG ĐIỀU KHIỂN THÔNG MINH	357
10.1 Cấu trúc hệ thống điều khiển thông minh	357
10.2 Phát sinh hành vi	367
10.3 Mô hình thế giới	370
10.4 Xử lý cảm biến	374
10.5 Đánh giá giá trị	376
10.6 Ứng dụng hệ thống điều khiển thông minh	378
10.7 Tóm tắt	386
Phụ lục A: CHƯƠNG TRÌNH MATLAB	387
TÀI LIỆU THAM KHẢO	412

LỜI NÓI ĐẦU

Sự phát triển không ngừng của khoa học công nghệ làm xuất hiện các đối tượng điều khiển có độ phức tạp ngày càng tăng. Yêu cầu thực tiễn đặt ra là phải điều khiển các hệ thống động ngày càng phức tạp, trong điều kiện các yếu tố bất định ngày càng gia tăng với yêu cầu chất lượng điều khiển ngày càng cao. Các yêu cầu trên không thể đáp ứng được trọn vẹn, đồng thời nếu dùng lý thuyết điều khiển thông thường sẵn có. Đây chính là động lực cho ra đời một lĩnh vực nghiên cứu mới đầy tiềm năng và nhiều thách thức, đó là **điều khiển thông minh**. Tổng quát, điều khiển thông minh là phương pháp điều khiển phỏng theo các đặc điểm cơ bản của trí thông minh của con người, bao gồm khả năng học, khả năng xử lý thông tin không chắc chắn và khả năng tìm kiếm lời giải tối ưu. Ngày nay điều khiển thông minh có xu hướng bao gồm tất cả các vấn đề không thuộc phạm vi điều khiển thông thường. Các kỹ thuật điều khiển thông minh được sử dụng phổ biến hiện nay bao gồm mạng thần kinh (nhân tạo), logic mờ và giải thuật di truyền. Khác biệt cơ bản giữa điều khiển thông minh và điều khiển thông thường là khi thiết kế hệ thống điều khiển thông minh về nguyên tắc không cần biết mô hình toán học của đối tượng điều khiển. Chính vì lý do đó mà các kỹ thuật điều khiển thông minh có thể áp dụng để giải được nhiều bài toán điều khiển phức tạp, có yếu tố bất định. Những năm gần đây, điều khiển thông minh phát triển rất mạnh về lý thuyết và được ứng dụng rất rộng rãi trong các lĩnh vực công nghiệp, dân dụng cũng như an ninh quốc phòng.

Quyển sách **HỆ THỐNG ĐIỀU KHIỂN THÔNG MINH** gồm 10 chương, trình bày một cách có hệ thống cơ sở lý thuyết và ứng dụng các kỹ thuật thông minh (logic mờ, mạng thần kinh, giải thuật di truyền) trong việc thiết kế các hệ thống điều khiển. Đa số các ví dụ minh họa trong quyển sách đều được trình bày chi tiết từ cách thiết kế hệ thống điều khiển đến cách thực thi chương trình mô phỏng để độc giả có thể tự lập trình kiểm chứng lý thuyết dùng phần mềm Matlab. Quyển sách được biên soạn nhằm mục đích làm tài liệu tham khảo cho học viên Cao học các ngành Tự động hóa, Cơ điện tử, Công nghệ chế tạo máy... khi học môn Hệ thống điều khiển thông minh.

Tuy vậy, tác giả hy vọng rằng sinh viên đại học và cán bộ khoa học kỹ thuật liên quan đến lĩnh vực điều khiển cũng có thể tìm thấy trong quyển sách này những thông tin bổ ích cần thiết cho việc học tập hoặc công tác chuyên môn.

Tác giả chân thành gửi lời cảm ơn đến các đồng nghiệp ở Bộ môn Điều khiển tự động đã tạo điều kiện và giúp đỡ nhiệt tình để quyển sách được xuất bản; và những người thân trong gia đình đã dành nhiều tình cảm và động viên để quyển sách được hoàn thành.

Đây là lần đầu tiên quyển sách ra mắt độc giả nên mặc dù tác giả đã rất cố gắng biên soạn dựa trên cơ sở tham khảo nhiều tài liệu mới công bố trong các sách chuyên khảo và tạp chí chuyên ngành trong những năm gần đây, nhưng quyển sách chắc chắn chưa bao quát hết tất cả các vấn đề liên quan đến hệ thống điều khiển thông minh và còn nhiều thiếu sót. Tác giả rất mong nhận được các ý kiến đóng góp chân thành của độc giả và đồng nghiệp để lần xuất bản sau quyển sách được hoàn thiện hơn.

Mọi ý kiến đóng góp xin gửi về: TS Huỳnh Thái Hoàng, Bộ môn Điều khiển tự động, Khoa Điện - Điện tử, Trường Đại học Bách Khoa - Đại học Quốc gia TP HCM: 268 Lý Thường Kiệt - Quận 10.

Điện thoại: (08) 8654357

Email: hthoang@hcmut.edu.vn

Tác giả

TS Huỳnh Thái Hoàng